

**LACKO, MARTIN (ZOST.). ZROD SLOVENSKEHO ŠTÁTU
V KRONIKÁCH SLOVENSKEJ ARMÁDY. BRATISLAVA,
ÚSTAV PAMÄTI NÁRODA. 2010. 190 S. (RECENZIA)**

MGR. MIROSLAV ĽUBA
UNIVERZITA KOMENSKÉHO V BRATISLAVE
PRÁVNICKÁ FAKULTA
ABSOLVENT

Necelé tri roky po tom, čo z vydavateľskej dielne Ústavu pamäti národa vyšla v špecifickej edícii DOKUMENTY publikácia historika PhDr. Martina Lacku, PhD., **Proti Poľsku. Odrasť ťaženia roku 1939 v denníkoch a kronikách slovenskej armády**, prichádza tento autor s tematicky príbuznou, dokonca sčasti nadväzujúcou zbierkou dokumentov, v ktorej nevšedným pohľadom reflektuje okolnosti vzniku Slovenskej republiky (1939 – 1945), a to cez prizmu zachovaných dokumentov a vojenských kroník, ktoré uchováva Vojenský historický ústav v Bratislave. Publikácia **Zrod Slovenského štátu v kronikách slovenskej armády** sa svojho oficiálneho predstavenia dočkala 23. júna t. r. v Banskej Bystrici.

Spoznávanie minulosti prostredníctvom tematicky a systematicky zoradených dokumentov, dobových prameňov, je jednou z najobjektívnejších metód historického bádania a jeho následnej popularizácie, pretože samotnému čitateľovi autor – zostavovateľ – predkladá v duchu zásady „sine ira et studio“ obraz doby, a to bez toho, aby sa znižoval k tendenčnému deformovaniu a mystifikácii, ktoré, ako je všeobecne známe, boli vo vzťahu k téme prvej slovenskej štátnosti (1939 – 1945) minulou historiografiou veľmi výrazne využívanými „vedeckými“ metódami. Autorovi sa tento zámer úspešne vydaril, za čo mu celkom určite treba poďakovať, pretože nepodsúva pozitívne a ani negatívne názory na skúmanú problematiku, a to dokonca ani v úvode, ktorý publikáciu uvádza. Iba konštatuje a vypovedá slovami „chladnými ako mramor“.

Zbierka dokumentov zahŕňa vo svojom obsahu 22 kroník armádnych útvarov – napr. Kronika ženijného pluku (Bratislava), Kronika II. perute (Spišská Nová Ves), ale i Kronika Vojenského súdu (Bratislava) a Kronika vojenskej prokuratúry (Bratislava). Najmä posledné dve menované kroniky sú z hľadiska právnych dejín veľmi zaujímavým a potrebným prameňom poznávania historickej pravdy, o to viac, ak Kroniku Vojenského súdu v Bratislave viedol neskorší vojenský prokurátor a pedagóg na Právnickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave Anton Rašla, ktorého rozporuplnosť a neraz i aktivistický postoj veľmi účinne napomáhali likvidáciu základných princípov spravodlivosti v rámci viacerých politických procesov, ktoré sa dnes už

nazývajú justičnými vraždami. Z nej sa o. i. dozvedáme aj o jeho veľmi prudkom kariérnom raste v časoch režimu, ktorý v povojnovom období veľmi výrazne kritizoval a staval sa k nemu s dešpektom.

V doterajšej spisbe historiografickej proveniencie sa veľmi často objavovala len jednostranná téza o tom, že vznik Slovenského štátu (od 21. júla 1939 Slovenskej republiky) bol sprevádzaný neutíchajúcim odporom mnohých príslušníkov armády podporujúcich československú štátnosť, čo je nepochybné a ani sám autor to nespochybňuje. Dokonca objektívne zhodnocuje i skutočnosť, že vznik samotného štátu 14. marca 1939 neprijali s nadšením všetci Slováci a že teda vyhlásenie samostatnosti sa neprijímalo všade pozitívne. Ako podklad tohto tvrdenia uvádza i pasáž z kroniky, ktorú viedlo veliteľstvo 3. divízie: *„Po obede v 14.30 hod. bola vypočutá reč posl. Šaña Macha, v ktorej bolo vyrieknuté veľké slovo, že Slovensko sa dnešným dňom stáva samostatným štátom. To, o čom naši predkovia len túžiť mohli, stalo sa skutkom. Pravda, mnohí hlavami krútili nad tým a prejavovali zrejmu nedôveru.“* Takmer úplne sa však obchádzala skutočnosť, že veľká časť štátneho aparátu, teda i armády a obyvateľstva vôbec sa s novými pomermi nielen zmierila, ale im neraz i aktívne slúžila. Veľmi výstižne autor v úvode konštatuje, že *„pomerne hladké prispôsobenie sa novým pomerom, v tomto prípade presnejšie novému štátu, a to aj u ľudí, ktorí ho výslovne neželali, je veľmi zaujímavé, no nie netypické pre slovenské dejiny“*, a my len dodávame, že aj pre slovenskú súčasnosť.

Práca historika Lacku, ktorej výsledky sú zhutnené do podoby (nielen) tejto publikácie, je záslužná o to viac, že vzdoruje oficiálnym názorovým prúdom prezentovaným vedeckými inštitúciami, v ktorých dožívajú predstavitelia názorového oportunizmu, ktorí stále odmietajú uznať, že ich vedecké dogmy sú čoraz viac nahľadávané, a nechcú nájsť cestu k historickému zmiereniu a vyrovnaniu sa s vlastnou minulosťou, aby tak nastupujúce generácie mohli na základoch takéhoto zmierenia napredovať. Je preto vhodná nielen pre odbornú verejnosť ako príspevok do vecnej diskusie, ale i pre študentov so spoločenskovedným zameraním (história, právo, politológia) ako jeden z ich študijných materiálov, ktorý buď vyplní jedno z mnohých bielych miest našich novodobých dejín, alebo aspoň upraví optiku, cez ktorú ich v súčasnosti vnímame.